

עטרת תפארת

במחיצת רבינו הגדול מרן בעל אילת השחר זצוקללה"ה
טור שבעי מהחברות הגרמ"י שניידר שליט"א

פרשת
וישב
יארצייט
החמישי
◆◆◆
שנת
תשפ"ג
◆◆◆
גליון 182

אור הגנוז...

ולענין הסליחות, זכורני שבשנה הראשונה של ישיבת הק' "גאון יעקב" בא להתפלל בישיבה, ואז הגיע בלי סליחות, היות ובאותו זמן הלכה גם הרבנית לומר סליחות.

משאירים את "הפירות" לעוה"ב ומושג זה, של "התרחקות מעולם הזה בתכלית", הי' מהדברים הבולטים ביותר אצל רבינו. והי' מרגלא בפיו, דברי הגאון (משלי ח' י"ט), שהצדיקים יראו לפרנס עצמם בעולם הזה בדוחק, ואינם נוטלים ממתן שכון בעולם הזה כלל, אלא הכל לעולם הבא. כי טובים פירות עולם הבא מחרוץ ומפז של עולם הזה, כדי שיהי' להם גם "הפירות" בעולם הבא ע"ש. זאת אומרת שגם מה שכתוב במשנת אלו דברים, כל המצות שאדם אוכל "פירותיהן" בעולם הזה, הם לא רצו את זה, אלא הניחו "הכל" לעולם הבא. והי' אומר רבינו שזה ההסבר ברבי חנינא בן דוסא, שאף שכל העולם ניזון בשביל חנינא בני,

הוא ניזון רק מקב חרובין וכו', כי לא רצה ליהנות כלל בעוה"ז, גם ממה שמגיע לו. [נסתייעתי למצוא מקור דברי הגר"א בפנים, ע"י הספר הנפלא "אורות הגר"א"].

מיעוט עולם הזה

וכך הי' רבינו כל ימיו, נזהר מליהנות מעולם הזה, יותר מההכרח. והרבה מאד יש להביא מהנהגתו בזה, ונזכיר מעט מזעיר. ראשית, מוכר לכולם "הכיסא נח"י". שהי' יושב רבינו, שהמציא לעצמו בשנים האחרונות, שהי' מניח שרפרף על המיטה, ונשען עליו. וכשרצו להניח תחת ידו, שרפרפון קטן, כדי להשעין עליו את היד, לא הי' ניחא לי' בזה, והי' קורא לזה "פינוק".

אך פחות מפורסם, הנהגתו רוב ימיו, שלא הי' יושב על כיסא עם משענת, רק בבית הי' לו את הכיסא "הירוק"

לימוד מדרכיו

לקראת היארצייט "החמישי" של רבינו זצוק"ל, הנני. נרעש ונפחד. מה אומר ומה אדבר. על "אורו הגדול" של רבינו, שנגזז מאתנו. ונראה בעז"ה להביא מעט ממעשיו הכבירים, שיהיו לנו "לאור", לדעת מה היא צורתו של "האדם השלם" הנרצה לפניו ית"ש.

רבי יהודה וביתו - מעיל אחד

והנה השבוע בלימוד הדף היומי, מביאה הגמ' בנדרים (דף מ"ט ע"ב) מעשה מופלא עם רבי יהודה, שהי' לו ולאשתו ביחד רק "מעיל אחד", והיו משתמשים בו בתורות. פעם אחת גזר רשב"ג תענית, ורבי יהודה לא הגיע, היות והבגד הי' באותו זמן אצל אשתו. שלח לו רשב"ג גלימא, ולא רצה להשתמש, והראה שיש לו הרבה כסף, [ופי' הראשונים שהי' מעשה נסים], רק שאינו רוצה ליהנות מהעולם הזה.

לא ילבש

[ובמאמר המוסגר, העירו האיך יתכן שלא יהי' בזה איסור לא ילבש - לצד אחד, דממ"ו או שהי' בגד איש או אשה.

והציע מיודענו היקר הרה"ח ר' יצחק מ. הופמן שליט"א שהי' עשוי משני צבעים, פנים ואחור, למשל צד אחד שחור, וצד השני כחול, והיו הופכים אותו, כל אחד לפי שימוש, ודפח"ח].

קניות וסליחות - אחד!

ובראותי את הגמ', וזכרתי מה שהי' אצל רבינו עשרות שנים, שהי' בבית רק סליחות אחד, וכן קניות אחד, והי' משתמש בזה בתורות עם הרבנית הצדקנית ע"ה.

בת"ב הי' ההסדר שבבילה לוקחת את זה הרבנית ע"ה לבית הכנסת, ובבוקר שהיה רבינו מתפלל כותיקין, היה הוא לוקח את זה, ואח"כ מביאו לרבנית ע"ה, כך היה שנים ע"ג שנים.

- כמין שרפרף גבוה - והי' יושב עליו צמוד לשולחן, וכך הי' לומד ומוסר את השיעורים, ומקבל קהל וכו'.
וגם בישיבה, או במקומות אחרים, שהביאו לו כסא עם משענת, הי' יושב על קצה הקדמי של הכיסא, בלי להתקרב למשענת כלל.

שעות בלי להישען

והי' פלא לראות, במסעו הראשון לארה"ב [אייר תשנ"ח] עם יבלחט"א כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א, ונערך שם קבלת פנים מהיר, לתת יד לשלו'. ועברו לפנייהם "כשתים עשרה אלף" איש, במשך כשעתיים וחצי.

והכינו לשניהם שתי כסאות נוחים, עם משענת גבוהה, וידיות מכובדות. ישב רבינו במשך "כל" הקבלת קהל, באופן הנו"ל, על קצהו הקדמי של הכיסא, בלי להישען מאחורה, והי' מבהיל לראות את זה.

הוריד את המשענות

וזכורני לפני כשלשים וחמש שנה, שהי' צורך לקנות כמה כסאות לחדרו, והביאו כסאות פשוטים, עם משענת קטנה [מחוברת לברזל מאחורה], הלך רבינו "והוריד את המשענות", רק א' השאיר, כמדומני בשביל הרבנית הצדקנית ע"ה.

קיר - קר...

וסיפרו לי משפ' לוונשטיין - השכנים היקרים שיחי', שפעם אחת דפק רבינו בדלת ביתם, וביקש שידפקו לו מסמר על הקיר, והסביר שכואב לו הגב, ורוצה להישען על הקיר, אך היות והקיר הוא "קר", רוצה לתלות עליו את המעיל, וישען עליו...

לא לזרוק..

וראיתי בימים אלו ברשימותי, שכשהביאו לרבינו מזרן חדש, אחרי שהקודם כבר עמד להתפורר מרוב שנים, חשבו לזרוק את הישן, אך לא הסכים, ואמר אולי יצטרכו את זה לפעמים. [והבנתי כונתו אם יבוא אורח..]

מקרר בן ארבעים וארבע...

וכן זכור למבוגרים, המקרר הקטן, שהי' עומד בהול, [שנזרק בגיל ארבעים וארבע.. כשהפסיק לפעול] והיה נסגר ע"י מגנטים חיצוניים שהרכיבו עליו.

"עשיר..."

וכל אלו הדברים, לא הפריעו "כלום" לרבינו ולא לרבנית, אלא אדרבה הרגישו שאלו הם החיים "המאושרים" ביותר.
וכפי שהתבטא רבינו פעם בפני ידידו המופלא, הרה"ג ר' אלחנן וייסבורד שליט"א על עצמו שהוא עשיר גדול, והבית שלו זה הבית הכי יפה בעולם.

מה ישאר לעולם הבא...

ונביא עוד מעשה אחד. שנים רבות הי' במטבח הצנוע, כירים קטנות של שתי להבות בלבד, שהיו מונחות על השיש הצנום.

לאחר שנים הלכו אותן כירים לעולמן.. וחיפשו בהרבה חנויות כירים של שתי להבות, אך לא נמצאו! ובלית ברירה קנו כירים של ארבע להבות.

אך דא עקא, שהשיש הי' צר מהכיל כאלו כירים "גדולות", והי' מן ההכרח להוסיף חתיכת שיש קטנה, כדי להחזיק את הכירים החדשות.

והנה עובר רבינו בהול, ליד פתח המטבח, ושם לב שנוספה חתיכה לשיש הקטן, נזדעק ופונה לרבנית "מה ישאר לנו לעולם הבא?...?" ע"כ.

הלא הן הן הדברים, שאומר הגר"א, שהצדיקים לא רוצים ליהנות "כלום" בעולם הזה, כדי שישאר שכרם שלם לעוה"ב.

שובע הצדיקים, משכרן לעוה"ב

וזימן השי"ת לידי, בהשגחה פרטית, ספר קדמון, שלא הכרתי, מלפני כמאה שישים שנה, בשם "דבר בעתו", מהמקובל האלקי כמוהר"ר ששון מרדכי משה זצוק"ל. ומדי עיוני בו, אורו עיני בדבר נפלא, שמתאר לנו פלאי פלאות את ההרגשה המאושרת של הצדיקים שלא חסר להם "כלום" במה שאינם נהנים מהעולם הזה. ומקשר את הדברים להאמור בפרשת השבוע.

וכך כותב (בחלק א' דף ס"ז ע"ב) אומרים טעם הצופנים תחת הקרקע ממון, [ששומרים את הכסף מתחת האדמה], ואינם אוכלים ואינם מתענגים ואין מוציאין הוצאות על גופם ונפשם, כי אם אוספים לטמון תחת הקרקע או להצפינו. שבאותה השמחה שיש להם בלבם שהם בעלי כ"כ ממון, זאת שביעתם יותר מהאוכלים תרנגולים מפוטמים, שהיצר שבלבם מראה להם כך.

כל שכן הצדיקים הצופנים לעולם הבא, שאין יד אדם יכולה ליגע בה, לא כמו אותם הטומנים ולא ידע מי אוספם, ולכן הצדיקים שמחים באסיפתם וטמינתם, ואפילו שאינם אוכלים ושותים, אותה השמחה מספקת להם להשביעם וכו', שזהו תענוגם ושמחתם ואינם צריכים עוד לכלום.

לזה רמז לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב, אלא שהם מבקשים לישב בשלוחה. ומי סני להו לצדיקי דאכלי תרי עלמי, [פי' מה איכפת שיהי' להם גם כאן].

אלא הוא תמה, והלא הרשעים הטומנים איזה דבר של ממון וכונסים הרבה, אפילו שהם יגיעים ואין אוכלים ושותים, כאלו הם מתענגים מאותה השמחה וכו'. והצדיקים לא די להם מה שמתוקן להם וכו', איך הם מבקשים לישב בשלוחה, ולא ישבעו במה שטומנים וצופנים דבר המוכן להם, ואפי' שהם יגיעים וטורחים

וזה מה שהנביא אומר והצנע לכת עם ד' אלוקיך, שזה חשוב מאד שיבנה את הבית על היסודות האלה.

וכל אחד שישתדל בזה לבנות את הבית על יסוד זה, בודאי הקב"ה יעזור להם שיצליחו בכל הענינים ברוחניות ובגשמיות ויהי להם כל טוב. [נמסר בהקלטה לבנות הסמינרים בארה"ב].

ב'

דקדוק ההלכה

נושא נוסף, שראוי להעלותו על "שולחן מלכים", הוא ענין "דקדוק ההלכה", שהי' רבינו חי עם זה "עשרים וארבע שעות" בלי להסיח דעת מזה רגע קטן.

ולכן ממילא נולדו לו הרבה מאד ספיקות בהלכה, בכל נושא שיהי', אם זה בעניני "ברכות", שכמעט בכל ארוחה שאכל, ובכל שתי' ששתה, היו מתעוררים לו ספיקות וחידושים נפלאים, וכן בהרבה מאד ענינים, שבודאי לא שייך להביא הכל כאן.

אך היסוד העיקרי הוא, "לא עושים בלי מחשבה", וממילא "כל פעולה ופעולה" נבחנת

"במוח התורה" עפ"י כל כללי ההלכה. ונראה להביא מעט דוגמאות, על קצה המזלג.

הכנות השמן

לפני חנוכה, כשהביאו אליו את הבקבוקי שמן זית, [והרבה שנים זכה במצוה זו, יקירנו הרה"ג ר' מרדכי שיכמן שליט"א], מיד הי' דואג להפריש מזה תרומות ומעשרות. ואף שבדרך כלל הי' מחו"ל, הקפיד להפריש כדעת הר"ש, דכשיש כמותו גדל בארץ ישראל, צריך להפריש מדרבנן.

והי' מקפיד שיעמדו הבקבוקים צמודים אחד לשני, כדי שיהי' "מן המוקף", וכן חישב בדיוק את הנוסח במעשר ראשון עם התרומת מעשר, מה שקשה להרחיב כאן.

אח"כ הי' מתנה שאינו מקצה למצוה, רק מה שדולק "חצי שעה".

אכילה ושינה לפני מצוה

כמו כן זהירותו הגדולה, שלא ללכת לישון לפני מעריב, או לפני הדלקת נרות חנוכה, גם כשהי' עייף מאד, רק בדוחק הסכים כשהי' שומר שסמך עליו.

ולפעמים הגיע הביתה בסמוך להדלקה, ולא אכל עדיין כלום מהבוקר, ולא רצה לאכול אפי' מעט תפוחי אדמה לפני ההדלקה.

וכו', צריך לראות עצמם כאילו אין להם שמחה למעלה ממנה, ואינם עושים כמעשה האוצר וכונס וכו' עכ"ל.

העשיר שבע מהחשבון בנק..

תרגם הדברים למושגים שלנו, כשתיכנס למשרדי אנשי עסקים גדולים, תראה האיך שהם טורחים ונפגשים ועסוקים "כל הזמן" בעסקים, ולא מספיקים לאכול ולשתות וכו', ואם תאמר להם בוא תאכל משהו, איזה ארוחת צהרים טעימה, יסתכל עליך כקוף.. הרי אני עושה פה מליונים.. ועל מה אתה מדבר..

אי, מה יש לך מכל המליונים ומיליארדים, אם אתה לא מספיק אפילו לאכול ארוחת בוקר?

התשובה היא, שההנאה העצומה שמרגיש, במה שמצטבר לו בבנק אוצרות ענק, זה משביע אותו, יותר מכל אוכל וכו' וכו'.

מה אתה מחפש כאן...

כך אומר לנו הקדוש הזה, כי הצדיק אין שום טעם שיחפש לישב בשלוה בעולם הזה, כי הרי יש לך מצבור אין סוף, המחכה לך בעולם הבא, וזה צריך להשביע אותך, ולתת לך מנוחה ושמחה, והאושר הכי גדול בעולם.

כעת אפשר להבין בחוש, את הרוע והשמחה, שהיו נסוכים תמיד על פניו של רבינו, כי דורשי ה' "לא יחסרו" כל טוב.

והלואי שנזכה להשיג אפי' "משהו" מדרגות אלו, והי' זה שכרנו.

הדברים נוגעים גם לנו

כמו שאמר רבינו הרבה, וגם כתב מכתב ע"ז, ונביא כאן דבר אחד שאמר לבנות סמינרים תחי'.

כתוב בפסוק ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלוקיך, דברים אלו הם דברים עיקריים שהנביא אומר עליהם מה ה' דורש ממך! ואחד מהם הוא "והצנע לכת עם ד' אלוקיך" וזה נוגע לכל אחד.

בפרט צריך כל אחד לדעת האיך לבנות את הבית, כי אם הבית יהי' בנוי על יסוד של "הצנע לכת" שכל הדברים יהי' בפשטות, ושלא יהי' עם מותרות, זהו א' מהדברים העיקריים.

והיות שבנות ישראל הן נוטלות את החלק הכי גדול בזה, האיך לבנות את הבית, וזה מאד נוגע אם זה בנוי על הצנע לכת או על מותרות, וזה מכלה את האדם וגורם כל מיני קלקולים, כי אם בן אדם בונה את הבית על יסוד של "מותרות" שכל הדברים שלא מוכרחים ג"כ לוקחים. אז הבית הזה יכול להיות "מאד" מקולקל.

חידושים בהדלקה

וכמה חידושים וזהירויות, חידש בענין ההדלקה, הרבה מאד.

ולמשל לא הי' רוצה להדליק את הנרות, עם נר שעה, כי חשש שהטיפות שעה נופלות לכוסית שמן, והנר ידלק גם מזה. לכן הי' טורח להדליק עם גפרורים.

ולפני כשלושים שנה, הי' קשה לו לראות ולצמצם את מיקום הפתילה, והי' מדליק הרבה גפרורים אחד אחרי השני, עד שהצליח להדליק.

[ובאותה תקופה הביא מו"ח הגאון ר"ד הקשר זצ"ל גפרורים גדולים מארה"ב, והבאתים לרבינו, ושמח מזה, ושמרם אצלו משנה לשנה].

כמו כן חשש בפתיל צף, שמצופה עם שעה דקה, וברגע ההדלקה, שהיא העיקר, הוא מדליק בשעה, לכן הי' שורף תחילה את הפתילה משני הצדדים, ואח"כ מניחה בכוסית.

וכמה הקפיד לבדוק שהנר הראשון יהי' "בתוך טפח למשקוף".

וכן הי' פותח את התריסים "מכל הצדדים" כדי שיוכלו לראות מה שיותר.

ועוד הרבה יש להאריך, והבאנו רק דוגמאות, לדברים הבאים מתוך מחשבת התורה, על כל פרט ופרט.

נטילת ידים

כמו כן, זהירותו בנטילת ידים לסעודה, הי' בזה שיעור שלם בהל' נטילת ידים. וכמדומני שמי שהי' נוכח פעם אחת כשרבינו נוטל ידים, כבר לא יכול לזלזל "לעולם" בנטילה.

[והי' מספר רבינו שהחזו"א עמד פעם באיזה שמחה לראות האיך האנשים נוטלין את ידיהם לסעודה, והסיק "שרוב" אנשים אינם נוטלים כדן, ונפק"מ לסעודת מצוה שאם הזמינוהו חייב להישאר, אך בתנאי שאין שם אנשים שאינם מהוגנים, ואמר החזו"א דכשיש אנשים שלא נוטלו ידיהם

כדן, הוי אינם מהוגנים, וא"צ להישאר בסעודה...]

לא אאריך כאן עוד, אך תן לחכם ויחכם עוד, אם זה בזהירות מופלגת בכל עניני שבת, ונדרים שהי' נזהר מכל הנהגה טובה שהתחיל לנהוג, ועוד הרבה מאד.

יזכנו הקב"ה שנזכה לשמור ולעשות ולקיים את "כל" דברי תלמוד תורתך באהבה.

ודבר ראשון לראות לקיים את "כל" השולחן ערוך כפי הדין, וכפי שהי' אומר בשם מרן בעל "הקהלות יעקב" זצוק"ל שמי שזוכה לקיים את השולחן ערוך, הוא כבר "צדיק".

ויעמדו לנו זכויותיו הגדולים, שנזכה לכל הברכות, ובעיקר לביאת משיח צדקנו בב"א.

"אוהבים דבריה"

חז"ל אומרים חייב אדם למשמש בגדיו בערב שבת וכו', ומטעם זה הי' נזהר רבינו מאד, שלא להכניס "כלל" לכיסים של בגדי שבת, שום דבר.

לא בשבת, כפי שאמר בשם הגר"א שזה נכלל במה שאמרו שצריך למשמש בגדיו, כי אם מותר להכניס דברים לכיס בשבת, מה הועילו במשמוש, הרי רגע אח"כ הכניס שוב לכיס!?

אך גם בערבי שבתות, ומוצאי שבת, שהי' לבוש עם בגדי שבת, הי' נזהר שלא להכניס שום דבר. [ופעם אחת, יצא לאיזה מקום בשעות האחרונות לפני שבת או יו"ט, - כמדומני שהי' בערב שבועות לפנות ערב, שיצא למסור שיחה בישיבתו הק' ארחות תורה - וכשיצא מהמדרגות הביא לו מישהו כסף לצדקה, ובלית ברירה הכניס את הכסף לכיס החליפה, ובסוף נשכח שם, והיתה לו עגמת נפש מזה]. והשאלה למעשה, מי שמצא בשבת מטבע בכיסו, מה יעשה.

והנה היות ששכחו, אין נידון של "בסיס" לדבר האסור, ויכול להפוך את הכיס ולהפיל את המטבע לארץ. ומותר לו ללכת לפינה צדדית כדי לנערו שם, כמבואר במ"ב (רע"ז י"ח) בנוגע לפמוטים ע"ש, כפי שהוכיח בספר ארחות שבת.